

Akademik Atıf Tarzı: Türkiye ve İngiltere Karşılaştırması

Academic Attributional Style: A Comparison Between Turkey and United Kingdom

Öznur ÖZKAN TEKTAŞ*, Selin METİN CAMGÖZ**, İrem METİN***

* Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Beytepe 06500 Ankara
E-posta: oznuro@hacettepe.edu.tr

** Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Beytepe 06500 Ankara
E-posta: selinm@hacettepe.edu.tr

*** Koç Üniversitesi
E-posta: metinirem@hotmail.com

MAKALE BİLGİLERİ

Makale işlem bilgileri:

Gönderilme tarihi: 20 Nisan 2009
Birinci düzeltme : 12 Haziran 2009
Kabul : 15 Temmuz 2009

Anahtar sözcükler:

Akademik atıf tarzı
Öz yeterlilik
Kültür
Cinsiyet.

ÖZ

Çalışmada, Türkiye ve İngiltere'deki üniversite öğrencilerinin akademik atıf tarzlarının (AAT) karşılaştırılması ile, ülke bazında öz yeterlilik ve cinsiyetin AAT'yi ne ölçüde yordadığının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Veriler 159 Türk ve 102 İngiliz öğrenciden anket yöntemi ile toplanmıştır. Öğrencilerin AAT'lerinin karşılaştırılması amacıyla uygulanan ANCOVA analizi, cinsiyet kontrol edildiğinde, İngilizlerin Türklere göre olumsuz olaylarda daha kötümser (içsel, sürekli ve genel) AAT'ye sahip olduklarını göstermektedir. İki ülke için uygulanan Hiyerarşik Regresyon analizinde, Türk kız öğrencilerin Türk erkek öğrencilere göre daha kötümser atıf tarzına sahip olduğu; İngiltere örneklemini için cinsiyetin anlamlı bir farklılığa neden olmadığı belirlenmiştir. Her iki ülkede de öz yeterliliğin AAT üzerinde anlamlı bir etkisine rastlanmamıştır. Araştırmanın bulguları ve bu bulgulara neden olabilecek kültürel etkiler son kısımda tartışılmıştır.

ARTICLE INFO

Article history:

Submitted : 20 April 2009
Resubmitted : 12 June 2009
Accepted : 15 July 2009

Key words:

Academic attributional style
Self-efficacy
Culture
Gender.

ABSTRACT

This study aims to investigate Turkish and English university students' academic attributional styles (AAS) and examine to what extent self-efficacy and gender predict AAS in each culture. Data were collected from 159 Turkish and 102 English students by survey. The results of ANCOVA revealed that British students have more pessimistic (internal, stable, global) attributions in explanations of negative events compared to Turkish students. Country-based hierarchical regression results showed that women have more pessimistic AAS than men for Turkish sample, but gender did not make any significant contribution to the prediction of AAS for English sample. In both countries, self-efficacy failed to predict AAS. Some possible reasons for the results and suggestions for future studies are discussed.

GİRİŞ

Günümüzde öğrencilerin yaşadığı önemli sorunlardan bir tanesi akademik faaliyetlere ilişkin motivasyonlarının azalmasıdır. Pek çok üniversite öğrencisi başarılı olabilmek için yapması gereken akademik aktivitelerde yeterli istek gösteremekte ve bu da akademik başarılarının düşük olmasına neden olmaktadır. Öğrencilerden beklenen akademik başarı ve motivasyon taleplerinin giderek artması, araştırmacıları akademik başarıyı etkileyen faktörleri tespit etmeye yöneltilmektedir. Bu doğrultuda, sosyal öğrenme teorisi ve nedensel atıf kuramı gibi bir takım modern psikolojik yak-

laşımlar eğitim alanında sıklıkla çalışılmaya başlamıştır (Chemers vd. 2001; Choi 2005). Nedensel atıf kuramı (nedensel yükleme kuramı), bireylerin bir davranış ve davranışa neden olduğu düşünülen sebeplere ilişkin yaptıkları atıfların gelecekteki yaşantılarını ve davranışlarını belirleyeceğini varsayan; dolayısıyla, bireylerin okul hayatındaki başarı ve başarısızlık durumlarının açıklanmasında önemli bir rol oynayan kuramdır. Sosyal öğrenme teorisine göre, davranış, kişisel faktörler ve çevre etkilerinin birlikte bir sistem olarak ele alınması gerekmektedir (Bandura 1986). Dolayısıyla, öğrencileri başarıya götürebilecek ve davranışlarını

etkileyebilecek, tutumlarının altında yatan bilişsel bir takım faktörlerin incelenmesi de giderek önem kazanmaktadır. Bu noktada, psikoloji literatüründe davranışların sebebini açıklamaya yarayan ve bu çalışmanın odak noktasını oluşturan nedensel atıf kuramının önemi artmaktadır.

Nedensel atıf, bir gözlemcinin yapılmış davranışa bakarak, o kişinin ya da kişinin kendisinin içsel durumu hakkında yaptığı çıkarımadır. Nedensel atıf tarzının içsel-dışsal, sürekli-geçici ve genel-özel olmak üzere üç boyutu vardır. İçsel atıf boyutunda, birey davranışının ve durumunun nedeni olarak kendisini ve kendi özelliklerini görmektedir. Dışsal atıf, bireyin davranış ve duruma ilişkin nedenlerin kendisinin dışındaki faktörler olduğunu düşünmesidir. *Sürekli*lik boyutunda, birey davranış ve duruma ilişkin nedenleri durağan etmenlerle açıklamakta, durumun gelecekte de her zaman var olacağını düşünmekte iken *geçicilik* boyutunda başarı ya da başarısızlığa ilişkin yapılan çıkarımlar değişken faktörlerle açıklanmakta ve durumun ileride devam etmeyeceği varsayılmaktadır. *Genel* alt boyutunda ise davranışa ilişkin nedenin tüm koşullarda geçerli olacağı ve hayatın diğer alanlarını da etkileyeceği varsayılırken, *özel* boyutunda neden sadece o durumu etkilediği ifade edilmektedir. Özetle, kişi yaşadığı bir başarısızlığın nedenini kendinde aradığını (içsel), bu nedenin her zaman var olacağını (durağan) ve bütün koşullarda geçerli olacağını (genel) düşünmektedir.

Bireylerin ne tür bir atıf tarzına sahip oldukları, bir diğer ifadeyle davranışları nasıl açıkladıkları, onların olaylara bakış açılarını, olaylar karşısındaki tutum, algı, duygularını ve performanslarını yakından etkilemektedir. Atıf tarzı ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda kötü bir olayı içsellik, süreklilik ve genellik boyutları ile açıklayan bir bireyin kötümser/depresif bir atıf tarzına sahip olduğu; öte yandan dışsal, geçici ve özel nedenlerle açıklayan bireylerin ise iyimser/optimist bir atıf tarzına sahip olduğu belirtilmektedir (Peterson ve Barrett 1987). Bu çalışmalardan bazıları bireylerin başarıya ilişkin nedensel atıflarının, bireylerin motive olabilmeye düzeyleri ve performansları arasındaki ilişkide düzenleyici rol oynayabileceği üzerinde durmaktadır. Örneğin, Seligman (1990), bireylerin beceri düzeylerinin sabit tutulduğu çalışmasında iyimser atıf tarzına sahip olan deneklerin potansiyellerinin üzerinde, kötümser atıf tarzına sahip olan deneklerin ise, potansiyellerinin altında başarı gösterdikleri sonucuna ulaşmıştır. Performans ve nedensel

atıflar arasındaki ilişkide atıf tarzının düzenleyici rol oynayabileceği fikrinden yola çıkarak Peterson ve Barrett (1987) öğrencilerin akademik performansları ile atıf tarzları arasındaki olası ilişkiyi ölçmek amacı ile "Akademik Atıf Tarzı Anketini" oluşturmuşlardır. Araştırmacılar, atıf tarzının öğrencilerin çalışma ve öğrenme yöntemleri üzerinde etkili olabileceğini savunmaktadırlar. Şöyle ki, eğer öğrenci kötümser bir atıf tarzına (içsel, sürekli ve genel) sahipse uzun süre çalışamayacak ve çeşitli olumsuzluklar karşısında çalışmaktan daha çabuk vazgeçecektir. Diğer taraftan, eğer öğrenci iyimser bir atıf tarzına (dışsal, geçici, özel) sahipse uzun süre çalışabilecek ve motivasyonu daha yüksek olacak ayrıca olumsuzluklar karşısında kolay pes etmeyecektir. Sahip olunan atıf tarzları ile öğrencilerin akademik başarıları arasındaki ilişki kabul edildiğinde, atıf tarzlarındaki farklılıklara neden olan yordayıcılar ile öğrencilerin performanslarının artırılabilmesine imkân tanıyacak ipuçlarının ortaya çıkarılması önem kazanmaktadır.

Literatürde, öz yeterlilik, cinsiyet, yaş, benlik algısı vb. gibi kavramlar nedensel atıf tarzının yordayıcıları olarak incelenmiş, ancak çelişkili sonuçlara ulaşılmıştır (Bandura 1986; Zimmerman 1989; Petiprin ve Johnson 1991; Klassen 2004b). Ayrıca, nedensel atıf ile ilgili yapılan çalışmaların çoğu Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Batı Avrupa ülkelerinde yoğunlaşmış, Doğu ülkelerinde ise bu türden çalışmalara çok fazla yer verilmemiştir (Klassen 2004a). Dolayısıyla, bahsedilen ilişkilerin genellenbilmesi için farklı ülkeler ve ülkeler arasında karşılaştırmaların yer aldığı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Belirtilen eksikliklerden hareketle çalışmada, Türkiye ve İngiltere'deki üniversite öğrencilerinin akademik atıf tarzlarının karşılaştırılması ve öz yeterlilik ile cinsiyetin, öğrencilerin akademik atıf tarzlarını ne ölçüde yordadıkları incelenecektir.

İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Çalışmanın bu kısmında öz yeterlilik, cinsiyet ve ülke farklılıklarının akademik atıf tarzının yordayıcıları olabileceğine ilişkin literatür incelemesi yapılacak, ardından bu inceleme ışığında çalışmanın hipotezleri belirlenecektir.

Akademik Atıf Tarzı ve Öz Yeterlilik

Bireyin bir işi başarıp başaramayacağına ya da olayları kontrol edip edemeyeceğine ilişkin sahip olduğu inanç olarak tanımlanan öz yeterlilik, literatürde

bir çok davranışın temelini oluşturan öncelikli bir etmen olarak görülmektedir (Wood ve Bandura 1989). Bandura'ya (1986) göre öz yeterlilik kavramının odak noktası çıktı ve yeterlilik beklentileridir. Çıktı beklentisi, belirli davranışların belirli sonuçları beraberinde getirdiğini savunurken, yeterlilik beklentisi ise, bireyin belirli bir sonuca ulaşabilmesi için gerekli davranışları yerine getirip getiremeyeceğine (performanslarının düzeyini kontrol edebileceklerine) ilişkin inançlarını temsil etmektedir. Ancak, başarı için sadece gerekli becerilere sahip olmak yeterli değildir. Başarı aynı zamanda, bu becerilerin etkin şekilde ve güvenle kullanımını da gerektirmektedir. Farklı alanlarda yapılan araştırmalar, bireylerin sahip olduğu öz yeterlilik inancının davranışlar açısından belirleyici olduğunu göstermektedir (Bandura 1986). Öz yeterlilik inancı yüksek kimselerin, güçlükler karşısında daha dayanıklı ve ısrarcı oldukları, daha az stres ile daha başarılı sonuçlar elde ettikleri gözlenmiştir. Öte yandan, öz yeterlilik inancı düşük olan kişilerin ise, güçlükler karşısında çabuk pes ederek daha fazla stres ile daha düşük performans gösterdikleri belirtilmiştir (Pajares 2002). Ayrıca, literatürde, akademik performans ile iyimser atıf tarzı arasında güçlü ve olumlu korelasyonun varlığı da kabul edilmektedir (Musgrave-Marquart vd. 1997; Peterson ve Barrett 1987). Öyleyse, hem öz yeterliliğin, hem de atıf tarzının akademik performansı etkilediği varsayılırsa, öz yeterlilik kavramının bireylerin atıf tarzlarını etkileyebileceği söylenebilir. Şöyle ki, bireyin bir işi başaracağına dair inancı ne kadar yüksek ise, o kişinin iyimser atıf yapma olasılığı o kadar yüksek olacak, diğer bir ifade ile başarısına olan inancı sayesinde dışsal, geçici ve özel nedenlere daha çok atıfta bulunabilecektir. Ancak, bireyin bir işi başaracağına dair inancı az, yani öz yeterlilik seviyesi düşük ise birey kötümser olarak adlandırılan içsel, sürekli ve genel bir atıf tarzına sahip olabilecektir.

Literatürde öz yeterlilik ile akademik atıf tarzı arasındaki ilişkiyi inceleyen az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Bunlardan ilkinde Houston (1995), başarısızlığa ilişkin geri bildirim ile akademik atıf tarzı arasındaki ilişkide öz yeterliliğin düzenleyici rolünü incelemiş ve düşük düzeydeki öz yeterliliğin başarısızlık durumlarında kötümser akademik atıf tarzının belirleyicisi olabileceği sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde, Tabassam ve Grainger (2002) öğrenme güçlüğü ve dikkat eksikliğine sahip hiperaktif öğrenciler üzerine yaptıkları

araştırmada öz yeterlilik ile atıf tarzları arasında güçlü bir ilişki tespit etmiştir.

Diğer bir çalışmada Hirschy ve Morris (2002), atıf tarzı, öz yeterlilik, cinsiyet kimliği, cinsiyet ve öz güven arasındaki ilişkileri incelemiş ve öz yeterliliğin atıf tarzındaki bireysel farklılıklar üzerinde etkili olduğu hipotezini test etmiştir. Ancak, Hirschy ve Morris (2002), Houston'un (1995) çalışmasındaki sonuçların aksine, öz yeterliliğin atıf tarzı üzerinde anlamlı bir etki yaratmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Türk öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada (Büyükselçuk 2006), farklı benlik kurguları, özyeterlilik inançları ve nedensel atıflar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Sonuçlar, başarı ve başarısızlık durumlarındaki atıfların, özyeterlilik inançları ile ilişkili olduğunu; başarısızlık durumlarında benlik kurguları ve özyeterliliğin kişilerde benlik güçlendirme yanlılığı yönünde temel bir eğilim olabileceğini göstermektedir. Ayrıca çalışmada, içsel ve değiştirilebilir atıfların toplulukçu kültürlerde ve farklı yaş gruplarındaki bireyler üzerinde farklı anlamları olabileceği ve daha detaylı araştırmalarının gerekliliğine değinilmektedir.

Akademik Atıf Tarzı ve Cinsiyet

Cinsiyet, birçok çalışmada atıf tarzını etkileyebilecek faktörlerden biri olarak incelenmektedir (Berndt vd. 1982; Boggiano ve Barrett 1991; Petiprin ve Johnson 1991; Hirschy ve Morris 2002). Yapılan çalışmalarda akademik atıf tarzı çok fazla ele alınmamış, genel anlamda atıf tarzı üzerine odaklanılmış ve bu çalışmalarda atıf tarzının kadın ve erkeklerde farklılık gösterip göstermediğine ilişkin birbirleri ile çelişen sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin, Hirschy ve Morris (2002), çalışmalarında öz yeterlilik, benlik kavramı, cinsiyet ve cinsiyet rolü etmenlerinin kişilerin atıf tarzlarında bireysel farklılıklar yaratıp yaratmadığını incelemişlerdir. Araştırma sonuçları, erillik ve benlik kavramının kişilerin atıf tarzlarında anlamlı farklılıklar yarattığını, cinsiyetin başarı ya da başarısızlık durumlarında kişilerin atıf tarzlarında bir farklılığa neden olmadığını göstermiştir.

Diğer yandan, Berndt ve diğerleri (1982), başarı ve başarısızlık durumlarında atıf tarzı boyutlarını incelemiş ve kadınların erkeklere oranla daha fazla genel atıflar yaptıkları sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde, Boggiano ve Barrett (1991) çalışmalarında başarı durumunda kadınların erkeklere oranla daha içsel, sürekli ve genel bir atıf tarzına sahip olduklarını tespit etmiş; bu bulgunun aksine,

Petiprin ve Johnson (1991) ise, erkeklerin başarı durumunda kadınlara göre daha içsel, sürekli ve genel bir atıf tarzına sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Türk öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada (Gürtekin 1993) ise, başarı ve başarısızlığa yapılan nedensel atıfların izlenimler üzerindeki etkisi araştırılmış; genel olarak deneklerin başarılarını yetenek, başarısızlıklarını ise şans etkeni ile açıklamayı daha fazla tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ancak çalışmada, başarı durumunda cinsiyete bağlı bir farklılık ortaya çıkmış, kadın deneklerin yeteneği, erkek deneklerin ise çabayı ilk sırada tercih ettikleri gözlemlenmiştir.

Akademik Atıf Tarzı ve Kültürlerarası Karşılaştırmalar

Nedensel atıf tarzı literatüründe, kişilerin sahip oldukları atıf tarzlarının bireysel özelliklere göre değişim gösterdiğine dair çalışmalar olsa da, kişilerin atıf tarzlarındaki farklılıkların, kültür gibi daha toplumsal etmenlere göre ortaya çıkıp çıkmadığına ilişkin çalışmalar azınlıktadır. Bu noktada, kültürel karşılaştırmaların önemi ön plana çıkmaktadır. Kültürlerarası çalışmalar, psikolojideki teorilerin genel geçerliliğinin test edilmesi; psikolojik işleyişi şekillendiren bir takım ekolojik ve kültürel faktörlerin belirlenmesi (Oettingen 1995) açılarından önem taşımaktadır. Matsumata (1994)'nın belirttiği gibi, "Gerçek, belirli koşullar ve parametreler altında yürütüldüğü, cevaplayıcıların özelliklerine, ölçüm yöntemlerine ve kültürlere göre değişkenlik gösterdiği için tek bir çalışma ile elde edilemez. Bu kısıtların ortadan kaldırılması, tekrarlanan çalışmalar ve kültürlerarası araştırmaların sayılarının artmasına bağlıdır" (Aktaran: Goldsmith vd. 2001: 37-38). Yukarıda belirtilenlerin ışığında, bu çalışmada akademik atıf tarzının iki farklı kültürde incelenmesi ve yine iki farklı kültürdeki akademik atıf tarzının belirleyicilerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Tüm bunlara ek olarak, kültürlerarası karşılaştırmaların yapıldığı çalışmaların çoğu Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Batı Avrupa ülkelerinde uygulanmıştır. Dolayısıyla, özellikle Doğu Avrupa ülkelerinin, ABD ve Batı Avrupa ülkelerine göre akademik atıf tarzı ve öz yeterlilik literatüründe daha az temsil edildiği düşünülmektedir (Klassen 2004a). Oysa bilindiği gibi bireylerin olaylara bakış açıları ve verdikleri tepkiler kültürler ve ülkeler arasında

farklılıklar göstermektedir (Asner-Self ve Schreiber 2004). Bu türden farklılıkların yorumlanmasında, Hofstede'in (1980) kültürel değişkenleri (bireycilik /toplulukçuluk, güç mesafesi, belirsizlikten kaçınma, erillik/dişillik) önemli bir kaynaktır. Örneğin, pek çok çalışmada Doğu kültürlerinde bireylerin Batı kültürlerine oranla daha toplulukçu oldukları ve ayrıca öz yeterlilik düzeylerinin de daha düşük olduğu kabul edilmektedir (Klassen 2004a).

Lee ve Seligman'ın (1997) akademik atıf tarzı anketini kullanarak Amerikalı ve Çinli öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışma, akademik atıf tarzının kültürler arasında farklılık gösterebileceği varsayımını destekler niteliktedir. Araştırmacılar, Amerikalı öğrencilerin Çinli öğrencilere göre daha iyimser akademik atıf tarzına sahip oldukları sonucuna ulaşmışlar, bu farklılığın nedeninin, yaş ve sosyal statü gibi değişkenler kontrol altında tutulduğu için, kültürel farklılıklardan kaynaklandığını belirtmişlerdir. Ayrıca, Doğu ve Batı Almanya'da yaşayanlar üzerinde yapılan çalışmalarda, kültürel bazı özelliklerin bireylerin atıf tarzında farklılıklara neden olabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Oettingen ve Seligman 1990; Oettingen 1995).

AMAÇ VE HİPOTEZLER

Yukarıda incelenen çalışmalar çerçevesinde, akademik atıf tarzı literatüründe, farklı kültürlerin karşılaştırmalarının yapıldığı çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada öncelikle, Türkiye'deki üniversite öğrencileri ile, bir Batı Avrupa ülkesi olan İngiltere'deki üniversite öğrencilerinin akademik atıf tarzları karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

Diğer yandan, öz yeterlilik, cinsiyet ve akademik atıf tarzları arasındaki ilişkiye yönelik çalışmaların hem sonuçları birbirleri ile çelişmekte, hem de sayıları bir genelleme yapabilmek için yetersiz görülmektedir. Dolayısıyla, belirtilen ilişkilerin varlığının genellenebilmesi ve daha net bir şekilde ortaya konulabilmesi için ilişkilerin farklı kültürlerde, farklı örneklemeler üzerinde incelenmesi ve daha fazla çalışmaya konu edilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, araştırmanın bir diğer amacı, her iki kültür kapsamında, öz yeterlilik ve cinsiyetin akademik atıf tarzını ne ölçüde belirlediğinin araştırılmasıdır. Bu amaçlar ve önceki araştırmalar doğrultusunda çalışmanın hipotezleri şu şekilde belirlenmiştir:

H₁: Türkiye ve İngiltere üniversite öğrencilerinin akademik atıf tarzları arasında anlamlı farklılıklar vardır.

H₂: Öz yeterlilik ve cinsiyet, Türk üniversite öğrencilerinin akademik atıf tarzını etkilemektedir.

H₃: Öz yeterlilik ve cinsiyet, İngiliz üniversite öğrencilerinin akademik atıf tarzını etkilemektedir.

YÖNTEM

Örnekleme

Çalışmaya katılan Türkiye ve İngiltere’de İşletme eğitimi görmekte olan lisans öğrencileri kolayda örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Toplam örneklem sayısı 261 öğrencidir. Katılımcıların demografik özelliklerine ait frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1’de sunulmaktadır. Tablo 1’de de görüldüğü gibi, katılımcıların 159 (%60,9) tanesi Türkiye örneklemini, 102 tanesi (%39,1) ise İngiltere örneklemini oluşturmaktadır. Türkiye’ye ait örneklemin % 49,05’i (78 kişi) kız, %50,95’i (80 kişi) erkek, yaş ortalamaları ise 21,5’tir. İngiltere örnekleminin %62,7’si (64 kişi) kız, %37,3’ü (38 kişi) erkek, yaş ortalamaları ise % 20,3’tür.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak bilgi toplama formu, akademik atıf tarzı anketi ve genelleştirilmiş öz yeterlilik anketi kullanılmıştır.

Bilgi Toplama Formu: Araştırmanın amacına hizmet eden bilgi toplama formu, katılımcıların demografik özelliklerini öğrenmeye yönelik yaş, ülke, sınıf ve genel akademik ortalama gibi bir takım bilgilerin yer aldığı sorulardan oluşmaktadır.

Akademik Atıf Tarzı Anketi (AASQ): Akademik Atıf Tarzı Anketi Peterson ve Barrett tarafından 1987’de geliştirilmiştir. Anket, temelde Seligman’ın 1979’da geliştirdiği atıf tarzı anketine (Attributional Style Questionnaire-ASQ) benzemektedir. Ancak aralarında bir fark vardır; akademik atıf tarzı an-

ketinde 12 tane olumsuz varsayımsal akademik olay sorulurken, atıf tarzı anketinde 6 olumlu, 6 olumsuz varsayımsal olay sorulmaktadır. Akademik atıf tarzı anketinde, her bir olumsuz olayı okuyan katılımcıdan, kendisini böyle bir durumda varsayması ve bu olayın temel nedeninin yazılması istenir. Neden belirten cevaplar değerlendirilmede kullanılmaz ancak, katılımcıların soruya daha iyi odaklanmalarını ve takip eden soruları daha iyi yanıtlayabilmelerini sağlar. Ankette yer alan olaylar için verilen cevaplar kişilerde davranışlara yapılan atıfların üç boyutunu ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır: İçsel/dışsal, sürekli/geçici ve genel/özel. Ankette yer alan 12 olumsuz varsayımsal olaydan biri şu şekildedir “Mezun olabilmeniz için gerekli ortalamayı tutturamadınız” olayında, katılımcıdan ilk olarak bu durumun temel nedenini yazması istenir. Daha sonra sırasıyla bu durumun nedeninin kişinin kendisinden mi yoksa başka kişi ya da başka durumlardan mı kaynaklandığı; duruma ilişkin nedenin gelecekte de var olmaya devam edip etmeyeceği ve bu nedenin sadece bu tür durumları mı etkilediği yoksa hayatın diğer alanlarını da etkileyip etkileyemediği sorularına cevap verilmesi istenir. Cevaplar yine sırasıyla “Tamamen diğerlerinden kaynaklanmakta (1)” ile “Tamamen benden kaynaklanmakta (7)”; “Asla varolmayacak (1)” ile “Daima varolacak (7)”; “Sadece bu durumu etkiler (1) ile “Bütün durumları etkiler (7)” şeklinde 7’li Likert tipi ölçek ile alınmıştır. Yüksek puan alan bireylerin olayları daha içsel, durağan ve genel yorumladığı ve dolayısıyla daha kötümser bir bakış açısına sahip oldukları düşünülmektedir. Orijinali İngilizce olan ölçek, geri-çeviri yöntemi ile Türkçe’ye çevrilmiştir. Söz konusu ölçek Türkçe’ye çevrildikten sonra, üniversitenin Psikoloji ve İngilizce birimlerinde görev yapmakta olan toplam sekiz öğretim elemanına dil geçerliliği için dağıtılmış ve gerekli düzenlemelerle ölçeğe son şekli verilmiştir. Peterson ve Barrett (1987) ölçeğin içsel güvenilirliğini gösteren Cronbach Alpha katsayısını 0.82 olarak belirtmişlerdir. Bu çalışmada ise, Türkiye örneklemini için Cronbach alpha 0,78; İngiltere örneklemini için 0,80 ve her iki örneklemini de içine alan toplam örneklem için 0,72 olarak belirlenmiştir.

Genelleştirilmiş Öz Yeterlilik Ölçeği: Bu değişkeni ölçmek için Ralf Schwarzer ve Matthias Jerusalem’in 1993 yılında geliştirdikleri ve 2000 yılında revize ettikleri ölçek kullanılmıştır. Ölçek birçok çalışmada kullanılmış, Türkçe de dâhil olmak üzere birçok dile çevirilerek adaptasyon çalışmaları yapılmıştır (Yeşilay, Schwarzer & Jerusalem 1996).

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	Türkiye (n)	İngiltere(n)	Toplam
Cinsiyet			
Erkek	80	38	118
Kadın	78	64	143
Cevapsız	1	-	1
Yaş (ortalama)	21.5	20.3	21
Örnekleme Hacmi	159	102	261

“Yeni bir durumla karşılaştığımda ne yapmam gerektiğini bilirim”, “Her sorun için bir çözümüm vardır” ifadeleri ölçekte yer alan maddelere birer örnektir. On maddeli ölçekte cevaplar, “tamamen katılmıyorum (1)” ile “tamamen katılıyorum (4)” arasında değer almaktadır.

BULGULAR

Analizlere geçilmeden önce, veriler normallik, doğrusallık ve varyansların homojenliği varsayımları açısından incelenmiş; bu doğrultuda uç değerlerin tespit edildiği bir Türk katılımcının verileri analizlere dâhil edilmemiştir. Betimleyici istatistiklerin yer aldığı bilgiler Tablo 2’de sunulmuştur. Tablo 2’den de görüleceği gibi, içsel güvenilirlik katsayıları (Cronbach Alpha) 0,72 ile 0,92 arasında değerler almıştır. Bu sosyal bilimler alanındaki çalışmalar için yeterli düzeyde kabul edilen 0,70 ve üzeri değerine uygundur (Nunnally 1974). Ayrıca, tüm varyasyon katsayıları 0,50’den ve tüm standart sapmalar 2’den düşük değerlere sahiptir. Bu da, her ne kadar iki ülke bazında yer alan öğrenci sayıları birbirine eşit olmasa da, çalışmada yer alan örneklem dağılımlarının benzer ve birbirleri ile karşılaştırılabilir olduğu sonucunu vermektedir (Kavak 2001). Çalışmanın hipotezlerinin sınanabilmesi amacıyla elde edilen verilere Kovaryans analizi (ANCOVA) ve hiyerarşik regresyon analizi uygulaması yapılmıştır.

Türk ve İngiliz üniversite öğrencilerinin akademik atıf tarzlarının birbirlerinden farklılık gösterip göstermediğini (H_1) incelemek amacı ile Kovaryans Analizi (ANCOVA) uygulanmıştır. Kovaryans Analizi uygulanmadan önce Kovaryans Analizinin temel varsayımlarından biri olan eğimlerin homo-

jenliği (homogeneity of slopes) ön koşulunun test edilmesi gerekmektedir. Bu test, kontrol değişkeni olarak atadığımız değişken ile bağımsız değişkenin etkileşiminin, bağımlı değişken üzerinde etkisini test etmektedir. Kontrol değişkeni ile bağımsız değişkenin etkileşiminin istatistiksel olarak anlamlı bulunması, bağımlı değişken üzerindeki gruplar arası farkın kontrol değişkeninin bir fonksiyonu olduğunu bildirmektedir. Bu türden bir etkileşimin anlamlı çıkması durumunda ise, Kovaryans analize devam etmek anlamsızdır (Green vd. 2000). Bu çalışmada kontrol değişkeni cinsiyet, bağımsız değişken ülke, bağımlı değişken ise akademik atıf tarzı olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla, çalışmada öncelikle Kovaryans Analizi varsayımını test etmek amacı ile cinsiyet*ülke etkileşimi Kovaryans analize dâhil edilmiştir. Analiz sonucunda eğimlerin homojenliği varsayımının bir testi olan cinsiyet*ülke etkileşiminin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir $F(1,255)=2.27, p=.133$, kısmi etki gücü $\eta^2=.009$. Bu tespitten ardından Kovaryans Analizi tekrar uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur. Kovaryans analizi sonucunda, cinsiyetin etkisi kontrol edildiğinde, Türkiye ile İngiltere üniversite öğrencilerinin akademik atıf tarzları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($F(1,256)= 3.86, p< 0.05, \eta^2 = 0.015$). Diğer bir ifade ile, cinsiyetin akademik atıf tarzı üzerindeki anlamlı etkisi ($F(1,256)=5.96, p<0,05, \eta^2 = 0.023$) kontrol edildiğinde İngiliz öğrencilerin (Ort.= 4.13) Türk öğrencilere (Ort.=3.99) göre olumsuz olaylarda daha kötümser bir akademik atıf tarzına sahip oldukları belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre, çalışmanın H_1 hipotezi desteklenmiştir.

Çalışmanın ikinci ve üçüncü hipotezlerini oluşturan öz yeterlilik ve cinsiyetin akademik atıf tarzı

Tablo 2. Betimleyici İstatistikler

Ölçekler	Madde Sayısı	N	İçsel güvenilirlik katsayısı (α)	Standart Sapma	Ortalama	Varyasyon Katsayısı ($V=St\ sapma/Ort$)
<i>Türkiye</i>						
Akademik Atıf Tarzı	12	159	.78	3.99	.68	0.17
Öz-Yeterlilik	10	157	.92	2.84	.68	0.23
<i>İngiltere</i>						
Akademik Atıf Tarzı	12	102	.80	4.13	.64	0.15
Öz-Yeterlilik	10	102	.88	3.02	.34	0.11
<i>Tüm Örneklem</i>						
Akademik Atıf Tarzı	12	261	.72	4.05	.67	0.16
Öz-Yeterlilik	10	261	.91	2.91	.58	0.19

Tablo 3. Ülke ve Cinsiyet Açısından Akademik Atıf Tarzına İlişkin Kovaryans Analizi Sonuçları

	Ort.	SS	N	F	P	η^2
Kovaryans						
Cinsiyet (Kontrol Değişkeni)				5.96	0.041*	0.015
Ülke				3.86	0.015*	0.023
Türkiye	3.99	.68	158			
İngiltere	4.13	.64	102			

*P<0,05

üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla her iki ülke için ayrı ayrı hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır (Bkz. Tablo 4 ve Tablo 5).

Türkiye örneklemini için yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına göre, analizin ilk adımında cinsiyet, Türk öğrencilerin akademik atıf tarzlarını olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır*. [$R^2=.049$, $F(1, 156)=7.97$, $p<.05$] (Tablo 4). Diğer bir ifade ile kadın katılımcılar, erkek katılımcılara göre daha kötümser (içsel, sürekli ve genel) atıf tarzına sahiptir. Ancak, hiyerarşik regresyon analizinin ikinci adımında, cinsiyetin etkisi kontrol edildikten sonra, analize eklenen öz yeterliliğin Türk öğrencilerin akademik atıf tarzları üzerinde anlamlı bir etkiye neden olmadığı tespit edilmiştir [R^2 değişimi=.00, $F(2,156)=3.98$, $\beta=-0.15$, $p>.05$]. Dolayısıyla, H_2 hipotezi kısmen desteklenmiştir.

İngiltere örneklemini için akademik atıf tarzı üzerinde cinsiyet ve öz yeterliliğin etkilerinin incelenmesi amacıyla yapılan hiyerarşik regresyon analizinde ise, regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı sonuç vermemiştir [$F(1,101)=0.104$, $p=0.748$ ve $F(2,101)=0.052$, $p=0.949$] (Tablo 5). Analiz sonuçları, cinsiyetin İngiliz öğrencilerinin akademik atıf tarzlarının yordayıcısı olmadığını ve aynı şekilde, cinsiyet değişkeni kontrol edildiğinde, öz yeterliliğin de İngiliz öğrencilerin akademik atıf tarzları üzerinde anlamlı etkisinin olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla, çalışmanın H_3 hipotezi desteklenmemiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışma akademik atıf tarzının, okul hayatındaki başarı ve başarısızlık durumlarının açıklan-

Tablo 4. Türkiye Örneklemini için Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcılar	R^2	Düzeltilmiş R^2	F	ΔR^2	F Değişimi	β
1. Adım	.049	.043	7.97*	.049	7.97	
Cinsiyet						.221*
2. Adım	.049	.037	3.98*	.00	0.37	
Cinsiyet						.221*
Öz Yeterlilik						-.015

*P<0,05

Tablo 5. İngiltere Örneklemini için Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcılar	R^2	Düzeltilmiş R^2	F	ΔR^2	F Değişimi	β
1. Adım	.001	-.009	.104	.001	.748	
Cinsiyet						.032
2. Adım	.001	-.019	.052	.000	.969	
Cinsiyet						.032
Öz Yeterlilik						-.004

* Cinsiyet değişkeni erkek = 1, kadın = 2 şeklinde kodlanmıştır.

masında önemli bir rol oynadığı ve öğrencilerin yaptıkları atıfların gelecekteki yaşantılarını ve davranışlarını belirleyeceği varsayımından yola çıkmıştır. Örneğin, iyimser atıf tarzına sahip bir öğrencinin, başarılı olmaya yönelik daha fazla çaba göstermesi beklenmekte, diğer taraftan kötümser atıf tarzına sahip bir öğrencinin ise daha düşük çaba sarf etmesi beklenmektedir. Bu nedenle, üniversite öğrencilerinin akademik başarılarında önemli bir etkisi olduğu düşünülen akademik atıf tarzlarını etkileyen bir takım faktörlerin tespiti önem kazanmaktadır.

Bu kapsamda ilk olarak, Türk ve İngiliz üniversite öğrencilerinin akademik atıf tarzlarının karşılaştırılması hedeflenmiştir. Çalışmanın bir diğer amacı ise, her iki kültür kapsamında, öz yeterlilik ve cinsiyetin akademik atıf tarzını ne ölçüde belirlediğinin araştırılmasıdır.

Belirtilen ilk amaç doğrultusunda, üniversite öğrencilerinin akademik atıf tarzlarının Türkiye ve İngiltere arasında farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için Kovaryans Analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçları, cinsiyet etmeni kontrol edildiğinde, iki ülkedeki üniversite öğrencilerinin akademik atıf tarzlarının birbirinden farklı olduğunu göstermiştir. Akademik atıf tarzı skorunun yüksek olması, o kişinin olumsuz olaylar karşısında daha kötümser akademik atıf tarzına (içsel, durağan ve genel) sahip olduğunu göstermektedir. Kişi, yaşadığı bir başarısızlığın nedenini kendinde aradığını (içsel), bu nedenin her zaman var olacağını (durağan) ve bütün koşullarda geçerli olacağını (genel) düşünmektedir. Buna göre, İngiliz öğrencilerin akademik atıf tarzı ortalamalarının Türk öğrencilere göre daha yüksek çıkması da, İngiliz öğrencilerin daha kötümser bir akademik atıf tarzına sahip olduklarını göstermektedir. Bu bulgu, Hofstede'in (1980) bireycil/toplulukçu kültürler değişkeni ile birlikte değerlendirildiğinde daha anlamlı olabilir. Şöyle ki, Hofstede'in bireycilik indeksinde İngiltere 3. sırada yer alırken, Türkiye 28. sırada yer almaktadır. Diğer bir ifade ile, Türkiye'nin İngiltere'ye göre daha toplulukçu bir kültüre sahip olduğu söylenebilir. Hofstede'e göre (1980), bireycil kültürlerde aileler çocuklarını kendine daha güvenli, bağımsız ve ben-odaklı olarak yetiştirmektedirler. Dolayısıyla, bireyler erken çocukluklarından itibaren kendi kişiliklerinin ve benliklerinin farkında olarak büyümektedirler. Ayrıca, bireycil kültürlerde, kişiler "kendi" sonuçlarını, başkalarına bağımlı olmadan üstlenirken, bireyciliğin daha düşük olduğu kültürlerde kişiler kendi-

leri ile ilgili sonuçlarda "diğerlerinin" katkılarını da göz önünde bulundurlar (Hofstede, 1980). Bu durum, çalışmaya katılan İngiliz öğrencilerin, Türk öğrencilere göre daha içsel, durağan ve genel akademik atıf tarzına sahip olmalarına neden olmuş olabilir. Bu bulgu aynı zamanda, bireycil kültürlerde yapılan atıfların kişisel özelliklerde yoğunlaştığını, toplulukçu kültürlerde yapılan atıfların ise, durumsal özelliklerde yoğunlaştığını savunan çalışmaları destekler niteliktedir (Lee vd. 1996; Anderson 1999).

Diğer yandan, Amerika'da yapılan bir çalışmada (Turk ve Bry 2005), ergenlik dönemindeki çocuklar ve onların ebeveynlerinin atıf tarzları araştırılmış ve ebeveynlerin sahip olduğu atıf tarzının çocuklarına da geçtiği belirlenmiştir. Dolayısıyla, çocukların atıf tarzları üzerinde ailelerinin etkisi varsa, içinde doğup büyüdüğü kültürün nedensel atıflarına ilişkin özelliklerini de ister istemez edinecekleri sonucuna ulaşılabilir.

Çalışmanın diğer amacına yönelik olarak, cinsiyet ve öz yeterlilik değişkenlerinin akademik atıf tarzı üzerindeki etkilerini incelemek amacı ile, Türk ve İngiliz örneklemini ayrı ayrı hiyerarşik regresyon analizine tabi tutulmuştur. Türkiye örneklemini için yapılan analiz sonuçlarına göre, cinsiyet, Türk öğrencilerin akademik atıf tarzlarını anlamlı ve pozitif yönde etkilemektedir. Diğer bir ifade ile, kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre daha kötümser (içsel, durağan ve genel) akademik atıf tarzına sahiptir. Bu bulgu, literatürde atıf tarzının cinsiyet açısından farklılık gösterdiğini ve kadınların erkeklere göre daha kötümser akademik atıf tarzına sahip olduğunu savunan araştırmaları (Berndt vd. 1982; Boggiano ve Barrett 1991) destekler niteliktedir. Cinsiyetin etkisinin kontrol edildiği hiyerarşik regresyonun ikinci adımında, öz yeterlilik analize dahil edilmiştir. Ancak, öz yeterliliğin, beklenmedik şekilde, Türk öğrencilerin akademik atıf tarzı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. İngiltere örneklemini için yapılan hiyerarşik regresyon analizinde ise cinsiyetin İngiliz üniversite öğrencilerinin akademik atıf tarzlarını belirlemede anlamlı bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Ancak bu duruma, İngiliz örnekleminde kadın-erkek oranının kadınlar çoğunlukta olacak biçimde dengesiz dağılımın yol açabileceği ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır. Diğer taraftan, cinsiyet kontrol edildikten sonra, öz yeterlilik değişkeninin de akademik atıf tarzı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgu Houston'ın (1995), düşük öz yeterliliğin kötümser atıf tarzına

neden olduğu yönündeki çalışması ile çelişmekte; Hirschy ve Morris'in (2002) öz yeterliliğin bireylerin atıf tarzları üzerinde fark yaratmadığını belirttiği çalışmasını ise destekler niteliktedir.

Öte yandan, her iki ülkede de öz yeterlilik algılarının olumsuz akademik olayları yorumlamakta kullanılan akademik atıf tarzında herhangi bir rolünün olmaması şaşırtıcı bir bulgudur. Bu bulgu, olumsuz durumlarda akademik atıf tarzını etkileyebilecek psikolojik veya bilişsel diğer unsurların (öz güven, benlik algısı, kişilik faktörleri vb. gibi) olabileceğini düşündürmektedir. Bu türden değişkenlerin olası etkileri de, bir başka örneklem ile gelecek çalışmaların konusunu oluşturabilir.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse; bu çalışmanın sonuçları akademik atıf tarzlarının Türkiye ve İngiltere'deki üniversite öğrencileri arasında anlamlı düzeyde farklı olduğunu göstermektedir. Bu yüzden, ülke faktörü ve kişinin içinde doğup büyüdüğü kültürel özellikler, öğrencilerin akademik atıf tarzlarını farklılaştıran, dolayısıyla akademik aktivitelerdeki başarı ve motivasyonlarını da etkileyip farklılaştırabilecek bir yordayıcı olarak ele alınmalıdır. Ancak, bu türden bir farka neden olan etkinin tek başına kültür değişkeni ile açıklanması yeterli olmayabilir. Bunun yanında, eğitim sisteminden kaynaklanan birtakım farklılıkların da sahip olunan akademik atıf tarzlarını etkileyebileceği düşünülmekte ve sonraki araştırmalarda incelenmesi önerilmektedir.

Son olarak çalışmanın bazı kısıtlarından bahsedilebilir. İlk olarak, bu çalışmada kültür değişkeni ayrıca ölçülmemiş, Türk ve İngiliz kültür özellikleri literatürde belirtildiği haliyle kabul edilmiştir. İkincisi, akademik atıf tarzı hipotetik senaryolar aracılığı ile ölçülmekte, dolayısıyla cevaplayıcılardan kendilerini verilen durumlar içinde hayal etmeleri istenmektedir. Oysaki bazı çalışmalarda, hipotetik olaylar için yapılan atıfların gerçek olaylara yapılan atıflar kadar anlamlı sonuçlar vermediği tartışılmaktadır (Ashforth ve Fugate 2006). Son olarak, bu çalışma daha geniş bir örneklem kitlesi ile tekrarlandığında genelleme yapabilmeye olasılığı artacaktır.

KAYNAKÇA

Ashforth, B.E. ve Fugate, M. (2006). Attributional Style in Work Settings: Development of a Measure, *Journal of Leadership and Organizational Studies*, 12: 12-29.

Asner-Self, K. K., ve Schreiber, J. (2004). A Factorial Analytic Review of the Attributional Style Questionnaire with Central American Immigrants, *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 37: 144-153.

Anderson C. A. (1999). Attributional Style, Depression and Loneliness: A Cross-Cultural Comparison of American and Chinese Students, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25: 482-499.

Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: a Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Berndt, S.M., Berndt D.J. ve Kaiser C.F. (1982). Attributional Styles for Helplessness and Depression: The Importance of Sex and Situational Context, *Sex Roles*, 8: 433-441.

Boggiano, A.K. & Barrett, M. (1991) Gender Differences in Depression in College Students, *Sex Roles*, 25 : 595-605.

Büyükselçuk, D. (2006). Öz yeterliliğin Değişik Benlik Kurguları ve Atıflarla İlişkileri (Self-Efficacy in Relation to Self-Constructs and Causal Attributions) (*Basilmamış yüksek lisans tezi*) İstanbul: Bogazici Universitesi.

Chemers, M. M., Hu, L., & Garcia, B. F. (2001). Academic Self-Efficacy and First-Year College Student Performance and Adjustment, *Journal of Educational Psychology*, 93: 55-64.

Choi, N. (2005) Self-efficacy and Self-Concept as Predictors of College Students' Academic Performance, *Psychology in the Schools*, 42(2): 197-205.

Goldsmith, R.E., Flynn, L., ve Kim, W. (2001). Age and Gender Differences in Self-Image: A Cross-Cultural Study, *Journal of Social Behavior and Personality*, 16 (1): 35-52.

Gürtekin A. (1993). The Effect of Attributing Success and Failure on the Impressions Created on Others (*Basilmamış Yüksek Lisans Tezi*) Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Green S.B., Salkind N.J., Akey T.M., (2000), *Using SPSS for Windows Analyzing and Understanding Data*. Prentice Hall inc.

Hirschy, A.J. & Morris, J.R. (2002) Individual Differences in Attributional Style: The relational influence of Self-efficacy, Self-esteem, and Sex Role Identity, *Personality and Individual Differences*, 32: 183-196.

Hofstede, G. (1980). *Culture's Consequences: International Differences in Work-Related Values*. Beverly Hills, CA: Sage Publications.

Houston, D.M. (1995). Surviving a Failure: Efficacy and A Laboratory Based Test of Hopelessness Model of Depression, *European Journal of Social Psychology*, 25: 545-558.

Kavak, B. (2001). The Effect of Formal Education on Unethical Purchasing Decision: an Investigation on Faculty Members and University Students in Turkey and Kyrgyzstan, *Boğaziçi Journal, Review of Social Economic and Administrative Studies*, 14 (2) : 99-113.

Klassen, R.M. (2004a) A Cross-Cultural Investigation of Efficacy Beliefs of South Asian Immigrant and Anglo Canadian Nonimmigrant Early Adolescents, *Journal of Educational Psychology*, 96(4): 731-742.

Klassen, R.M. (2004b). Optimism and Realism: A Review of Self-Efficacy From A Cross-Cultural Perspective, *International Journal of Psychology*, 39(3): 205-230.

Lee F., Hallahan M., Herzog T., (1996), Explaining Real-life Events: How Culture and Domain Shape Attributions? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22: 732-741.

Lee Y. & Seligman M. (1997). Are Americans More Optimistic Than the Chinese? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23: 32-40.

Musgrave-Marquart, D., Bromley, S., & Dalley, M. (1997). Personality, Academic Attribution, and Substance Use as Predictors of Academic Achievement in College Students, *Journal of Social Behavior and Personality*, 12: 501-511.

- Nunnally, J.C. (1974). *Psychometric theory*. (İkinci Baskı.), McGraw-Hill, New York
- Oettingen G. (1995). Explanatory Style in the Context of Culture. İçinde, G.M. Buchanan ve M.E.P. Seligman (Eds.), *Explanatory Style*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum:216.
- Oettingen G. & Seligman M. E.P. (1990). Pessimism and Behavioral Signs of Depression in East versus West Berlin, *European Journal of Social Psychology*, 20: 207-220.
- Pajares F. (2002). Overview of Social Cognitive Theory and of Self-efficacy. (<http://www.emory.edu.tr/EDUCATION/MFP/eff.html>) 12 Mayıs 2007.
- Peterson C. & Barrett L. (1987). Explanatory Style and Academic Performance Among University Freshmen, *Journal of Personality and Psychology*, 53: 603-607.
- Petiprin G. & Johnson M. (1991). Effects of Gender, Attributional Style, and Item Difficulty on Academic Performance, *The Journal of Psychology*, 125: 45-50.
- Seligman, M.E.P. (1990). *Learned Optimism*. New York: Alfred A. Knopf.
- Tabassam W. & Grainger J. (2002). Self-Concept, Attributional Style and Self-Efficacy Beliefs of Students With Learning Disabilities With and Without Attention Deficit Hyperactivity Disorder, *Learning Disability Quarterly*, 25: 141-151.
- Türk E., Bry B.H., (2005), Adolescents' and Parents Explanatory Styles and Parents' Casual Explanations About Their Adolescents, *Cognitive Therapy and Research*, 16 (3): 349-357.
- Wood R. & Bandura A. (1989). Social Cognitive Theory of Organizational Management, *Academy of Management Review*, 14: 361-384.
- Yeşilay, Schwarzer & Jerusalem (1996). Turkish Adaptation of the General Perceived Self-Efficacy Scale (<http://userpage.fu-berlin.de/~health/turk.htm>).
- Zimmerman B.J. (1989). A Social-cognitive View of Self-Regulated Academic Learning, *Journal of Educational Psychology*, 81: 329-339.